

Posudek oponenta na diplomovou práci Pavla Tučka:

Regionální rozdíly ve sňatečnosti obyvatelstva středních Čech (generace 1771-1850)

Předložená práce se zabývá analýzou generačních rozdílů úrovně a struktury sňatečnosti na konci 18. a v 19. století. Rozsáhlá práce (111 stran textu) je strukturována do 6 logicky navazujících kapitol. V první je poměrně široce představen rámec historických souvislostí, společenské situace a legislativy souvisejícími se sňatečností. Tato kapitola je i určitou oporou práce, autor tyto souvislosti v dalších kapitolách často znovu uvádí v regionálním a dobovém kontextu. Další kapitola je metodická. Vlastní analýze jsou věnovány 3 kapitoly, z nichž každá podrobně popisuje a analyzuje sňatečnost v jednom ze tří vytyčených období. Závěr, až příliš stručný, je shrnutím zjištěných skutečností, prakticky bez podrobnější diskuse výsledků generační analýzy, o jejímž významu je jen obecně pojednáno.

Vlastní analýza je zpracována na základě dat excerpovaných z matrik pěti farností. Tři z nich autor zkoumal již ve své bakalářské práci, soubor rozšířil o převzaté údaje o sňatečnosti v dalších dvou lokalitách. Období, z něhož byla data z matrik excerpována, se týkalo let 1784-1899, kdy uzavíraly sňatky osoby narozené v letech 1771-1850 a zahrnovalo 80 generací. Rozsah souboru byl více než 20 tis. sňatků, jednalo se o sňatky protogamní – buď oboustranně, nebo sňatky svobodných s ovdovělými. Longitudinální analýzu autor koncipoval jako srovnávací - vývoj struktury prvních sňatků podle sňatkového věku a porovnání průměrného sňatkového věku. Soubor roztřídil soubor podle lokalit, pohlaví a věku do desetiletých generačních skupin (pro narozené od roku 1831 dokonce do 5-letých skupin), a vývoj pak sleduje ve třech časových horizontech, kterým odpovídají příslušné tři kapitoly. Kladně hodnotím, že oprávněnost tohoto rozdělení generací statisticky ověřil (příslušné tabulky v příloze však mohly mít přesnější a český popis). Pro sledovaná období pak autor vytyčil stejné pracovní hypotézy, které v dalších kapitolách ověřuje pomocí naznačených analýz, a výsledky, difference, podrobuje testům významnosti. Oceňuji, že se autor v přípravných pracích vypořádal s řadou problémů, které práce s tímto typem dat přináší – nízký počet záznamů na začátku období, nepřesné zápisy věku snoubenců v matrikách, výrazně odlišné počty událostí v různých obdobích a farnostech atd., a řešení těchto problémů v práci naznačuje.

Zjištěné rozdíly v rozložení sňatkového věku, v průměrném sňatkovém věku různých generací nebo oblastí autor podrobil několika testovacím metodám (test homogenity dvou binomických rozdělení, analýza rozptylu, testy mnohonásobného srovnání - upravený t-test - metodu Scheffeho a metodu Bonferroniho). Všechny tyto metody jsou popsány obecně, bohužel, autor neuvádí ani v seznamu literatury žádnou odpovídající statistickou literaturu a neuvádí ani statistický program, kterého pro zmíněné výpočty použil. Výsledky analýz v přílohových tabulkách jsou sice podrobné, ale postrádám shrnující přehlednou tabulku v textu – např. v závěru práce, kde je vše pojednáno jen vágně. Autor by měl také vysvětlit, proč jsou charakteristiky mediánu uváděny pouze v celých rocích, když průměrný sňatkový věk je udáván v desetinných číslech.

Obávám se, že autor výsledky svých výpočtů rozpětí průměrného věku na přelomu 18. a 19. století a zjištěné difference oproti publikovaným (L. Fialová) přeceňuje, neboť jeho analýza je založena na zpracování údajů 5 lokalit stejného nevelkého regionu, kdežto publikované výsledky se týkají českých zemí (str. 63, 109).

V práci jsem neshledala závažnější věcné chyby, přesto k výše již zmíněným připomínkám ještě připojuji:

- nejednoznačný text na str. 15, vysvětlující způsoby majetkového vyrovnání prostřednictvím věna a protivěna – v 2. a 4. odst. si zřejmě odporují osoby darující protivěno.
- Tvrzení o splnění podmínky normálního rozdělení souborů sňatků na str. 34 není nijak doloženo – grafy struktury sňatků dle sňatkového věku většiny generací naopak budí dojem vychýlení rozdělení – autor by měl vysvětlit.
- některé tituly v seznamu literatury jsou citovány nedostatečně (Růžička, Srb – Kučera), u všech chybí stránkování.
- k formální stránce Obsahu: pokud je číslován závěr jako kapitola, měl by být číslován i úvod

Autor jen velmi povrchně využil výsledků generační analýzy, ač v přílohových tabulkách je řada výstupů uvedena.

Nejsou blíže popsány, budí to dojem rozpaků autora samotného nad interpretací výsledků počítačových výstupů.

Práce je po formální stránce zdařilá, působí úpravným dojmem (i když se autorovi nepodařilo odstranit všechny gramatické chyby). Grafy jsou výstižné, dobře popsány a usnadňují orientaci v množství údajů.

Z práce je patrné, že autor dobře zvládl odbornou problematiku historické demografie, získal poměrně široký přehled o historických souvislostech tehdejší sňatečnosti a ačkoliv ve velké části práce využívá převzatých (řádně citovaných) poznatků, prokázal i schopnost samostatné odborné práce na odpovídající úrovni a samostatného úsudku. Práce splňuje požadavky kladené na magisterské práce, proto ji doporučuji k obhajobě.